

Мазін В.М.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри управління фізичною культурою та спортом
Національного університету «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя
ORCID: 0000-0001-5247-1507

Захарова О.М.

старший викладач кафедри управління фізичною культурою та спортом
Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя
ORCID: 0000-0002-7638-8203

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО ДИСТАНЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано наукові джерела з проблематики формування у фаховій підготовці майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту знань, умінь і навичок дистанційної організації рухової діяльності спортсменів та споживачів спортивно-оздоровчих послуг. Виявлено низку суперечностей у фаховій підготовці здобувачів фізкультурно-спортивної освіти, ключовою з яких є протиріччя між вимогами сучасного ринку праці та змістом фахової підготовки бакалаврів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» у якій не приділено належної уваги формуванню компетентностей, необхідних для дистанційної організації рухової діяльності. Зазначене вказує на наявність у фаховій підготовці останніх проблеми, вирішення якої є актуальним і своєчасним. Констатовано, що на сьогодні увага науковців ще не була спрямована на вирішення цієї проблеми. Також виявлено, що поняття «дистанційна організація рухової діяльності» не є усталеним, хоча у практичній діяльності тренерів та інструкторів фізичної культури цей вид діяльності стає все більш звичним. Означене визначило своєчасність і практичну цінність дослідження, спрямованого на обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до дистанційної організації рухової діяльності. Обґрунтування цих умов визначено перспективним напрямком нашого наукового пошуку. **Методологічна основа** дослідження базується на ряді підходів (діяльнісний, акмеологічний, системний), опора на які дозволяє виконати мету наукової роботи – розробити теоретичні і практичні концепти підготовки майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до організації дистанційної рухової діяльності у контексті вирішення широкого спектру професійних завдань.

Ключові слова: підготовка, фізична культура, спорт, бакалавр, дистанційна організація, рухова діяльність.

Mazin V., Zakharova O. Importance of future bachelors of physical education and sports preparation for distant organization of motor activity. The article analyses scientific sources devoted to formation of knowledge and skills of distant organization of motor activity among sportspeople and consumers of fitness and rehabilitation services in the framework of preparation of future bachelors of physical education and sport. The authors highlight a range of contradictions in the professional training of students of physical education, the key one is based on the dissension in the requirements of the modern labor market and the content of professional training of bachelors in specialty 017 "Physical Culture and Sports" as it doesn't pay due attention to the formation of competencies. This indicates the presence of this urgent problem in the professional training; its solution is relevant and timely. It is stated that modern scientists do not focus attention on solving the above mentioned problem. It is also found that the concept of "distant organization of physical activity" is not established, although in the practice of trainers and instructors of physical culture, this type of activity is becoming more common. The mentioned above determines the promptness and practical value of the study, aimed at substantiating the pedagogical conditions for the preparation of future bachelors of physical culture and sport for distant organization of motor activity. The justification of these conditions is determined by the promising direction of our scientific research. **Methodological** background for research is based on approaches (activity, acmeological, systemic), that allow to fulfil the aim of scientific work that is to create practical concepts for preparation of future bachelors of physical education and sport for organization distant motor activity in the framework of a wide range of professional tasks.

Key words: preparation, physical culture, sport, bachelor, distant, distant organisation, motor activity.

Постановка проблеми. Початок XXI століття відзначився факторами, які суттєво вплинуть на подальше життя всього людства. Серед них: економічна криза, екологічна повістка, процеси глобалізації, стрімкий розвиток науково-технічного прогресу і, як слідство – діджиталізація різних галузей людської діяльності.

Особливим трансформаційним фактором виступає загроза здоров'ю людства, викликана вірусом COVID-19 і пов'язаною з його розповсюдженням пандемією, у наслідок якої було введено локдауну по всьому світу. У зв'язку з цим, мільйони людей були позбавлені свого звичного образу життя, що не тільки вплинуло на різні сфери життєдіяльності суспільства, а й висвітлило ряд

гострих проблем, які потрібно швидко та ефективно вирішувати. Однією з таких проблем є підготовка здобувачів освіти галузі «Фізична культура і спорт» до дистанційної організації рухової діяльності спортсменів та осіб, які займаються фізичною культурою.

Вирішення означеної проблеми лежить в контексті вимог Закону України «Про вищу освіту», в якому основний акцент робиться на підготовці конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях [1].

Увага держави до підготовки кваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця галузі фізичної культури і спорту убачається у прийнятті в 2019 році Державного стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, у якому акцент робиться на підготовці відповідального організатора з гнучким професійним мисленням, спроможного створювати нові ідеї, здатного швидко, адекватно та ефективно адаптуватися в складних умовах мінливого соціального простору [2].

Утім, увага держави до нормативного забезпечення фахової підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» не звільняє від необхідності перманентної модернізації навчального процесу у відповідності до змін в економічному, політичному та соціальному контекстах. Саме тому наша наукова увага й спрямована на проблематику підготовки майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до дистанційної організації рухової діяльності.

Методологічна основа дослідження базується на діяльнісному, акмеологічному, системному підходах, опора на які дозволяє розробити теоретичні і практичні концепції підготовки майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до організації дистанційної рухової діяльності у контексті вирішення широкого спектру професійних завдань, а також науково перевірити дієвість авторських ідей.

Виклад основного матеріалу. Як зазначається в літературних джерелах, основною суперечністю сучасної освіти виступає протиріччя між положеннями традиційних освітніх концепцій та реальними потребами суспільства, обумовлене швидкими темпами оновлення знання, технологічною інтенсифікацією освіти та обмеженими можливостями освітньої системи адаптуватися до суспільних, економічних та технологічних змін [4, с. 74].

Також одним з першочергових завдань стає потреба максимального сприяння постійному вдосконаленню мобільності знань, що приведе до збільшення можливостей працевлаштування.

Як вказано в Стандарті вищої освіти за спеціальністю 017: «цілі навчання – це підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов, під час професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту або у процесі навчання» [2].

Отже, перед професійною освітою за спеціальністю «Фізична культура і спорт» стоїть завдання щодо підготовки випускників, які будуть володіти ключовими професійними компетентностями, які в Законі України визначені як «динамічні комбінації знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, які визначають здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [1].

Також гостро в останні роки стає питання працевлаштування випускників. Це показує необхідність не тільки перегляду того багажу знань, умінь та навичок, з якими молодь закінчує заклад вищої освіти, але й допомоги у вигляді оновлених знань, затребуваних навичок, які дозволять нашим студентам бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Зважаючи на сказане вище, особливий акцент у придбанні професійних компетентностей необхідно робити на практичних аспектах роботи майбутніх спортивних педагогів, тренерів та інструкторів [4].

Аналіз літературних джерел показує, що на сьогоднішній день, проблема формування готовності здобувачів освіти галузі «Фізична культура і спорт» до ефективно організації дистанційної рухової діяльності залишаються відкритими. При цьому звертає на себе увагу те, що сьогодні немає єдиної теоретичної бази для формування відповідних компетентностей.

Важливою складовою формування у майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту готовності до професійної діяльності виступає формування знань, умінь та навичок використання інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності [2].

Положення стандарту підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту перетинаються з висновками науковців, які доводять, що для того, щоб адекватно орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, майбутній фахівець в галузі фізичної культури і спорту повинен володіти уміннями отримання, обробки та використання потрібної інформації, використовуючи засоби інформаційних технологій. Причому це актуально як у процесі здобуття освіти, так і в майбутній професійній діяльності [5; 6].

Однак, очевидно, що час «користувача» вже минув і прийшов час «творця», тобто бакалавру фізичної культури і спорту не достатньо лише вміти користуватися засобами

інформаційних технологій, необхідно створювати і дистанційно організувати рухову діяльність з урахуванням обраного виду фізкультурно-спортивної спрямованості та особливостей контингенту тих, хто займається.

Тому зростає актуальність розробки шляхів щодо оволодіння гнучкими знаннями, професійними вміннями, практичними навичками та компетентностями в умовах наступності отримання освіти, які будуть дозволяти виконувати нові завдання, поставлені перед українським суспільством з урахуванням змін структури та змісту майбутньої професійної діяльності фахівців фізичної культури і спорту, особливо за умов сформованості у них *професійних* компетентностей.

Аналіз наукової літератури свідчить про різні підходи щодо покращення підготовки фахівців фізичної культури і спорту. Вони включають питання щодо удосконалення спортивно-педагогічної підготовки спеціалістів, які вивчали Г. Глоба, О. Демінський, Л. Євсєєв, С. Єрмаков, Ю. Железняк, С. Кичук, Г. Максименко, В. Наумчук, С. Неверкович та ін.; теоретико-методичної основи професійної підготовки учителів фізичного виховання, які розглядали А. Конох, Т. Круцевич, В. Платонов, Л. Суценко, Б. Шиян та ін.; використання нових освітніх технологій у процесі фізичної підготовки студентів, які знайшли відображення в працях В. Андросюка, А. Черноштана та ін.; проблеми формування ступеневої системи підготовки фахівців фізичної культури, яким приділяли увагу Л. Волков, Ю. Шкрєбтій та ін.

В багатьох працях вітчизняних і зарубіжних дослідників висвітлено концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту (В. Бальсевич, Е. Вільчковський, О. Демінський, В. Куриш, О. Петунін, В. Приходько, В. Слатьонін, Л. Суценко, А. Цьось, Б. Шиян та ін.). Також в останній час широкого розгляду отримали питання формування інформаційно-комунікативної компетентності (О. Басенко, О. Булгаков, Ю. Дуднік, О. Снігур, Н. Худайбердиева, Н. Чухланцева), дистанційного навчання (Т. Пилаєва, Л. Філенко, О. Церковна), інформаційного забезпечення освітнього процесу (О. Клименко, А. Кухаренко, Я. Пилип).

В той же час соціально-економічні умови, які склалися зараз в Україні, вимагають від майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту наявності не тільки теоретичних знань, а й сформованості практичних умінь і навичок, серед яких вагоме місце займає потреба до дистанційної організації рухової діяльності з урахуванням обраного виду спорту або фізкультурно-оздоровчої діяльності. Вивчення та аналіз наукових і спеціальних літературних джерел дозволило нам визначитися з поняттями, на які ми спираємось в межах дослідження.

Отже, як вказано в Вікіпедії рухова діяльність людини – це одна з необхідних умов підтримання нормального функціонального стану людини, природна біологічна потреба людини. Ця діяльність характеризує активність рухового апарату та являється основою індивідуального розвитку та життєзабезпечення організму. У Вікіпедії також дається визначення терміну «рухова дія», яке тлумачиться як цілеспрямований поведінковий руховий акт, який свідомо здійснюється з метою вирішення будь-якої рухової задачі.

У свою чергу науковці (В. Бальсевич, Л. Лубишева, В. Сляр та ін.) визначають рухову діяльність як цілеспрямовану соціальну діяльність, що вирішує суперечність між актуальним і потенційним рівнем фізичної досконалості, через задоволення особистісно та суспільно значущих потреб людини в умовах різних форм соціальних відносин. Рухова діяльність являє собою специфічний вид діяльності, який полягає у системі рухових дій, що забезпечують взаємодію суб'єкта з навколишнім середовищем. Наслідком такої взаємодії є розвиток психомоторних функцій і психіки індивіда в цілому.

Опанування і вдосконалення прийомів організації, побудови рухової діяльності та управління нею здійснюються в онтогенезі на базі актуалізації філогенетичних утворень шляхом формування адекватного ставлення до ситуації, що виникла, та вибору оптимального способу її вирішення з урахуванням можливостей суб'єкта, смислової структури та задачі дії [7, с. 95].

Відповідно стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти було визначено, що до теоретичного змісту предметної області входить педагогіка, тому апіорі виникла необхідність враховувати її положення та принципи. Отже, в межах дослідження нами були використані наступні теоретичні ствердження.

По-перше, форми організації педагогічної діяльності – це коли педагогічна діяльність здійснюється разом із учнем (учнями) – це форми спільної діяльності, тобто форми організації педагогічного процесу; коли ж педагог самотужки готується до занять, займається проектуванням педагогічних систем, займається рефлексивним аналізом тощо – це, переважно, індивідуальна форма діяльності [3].

По-друге, методи організації діяльності і формування позитивного досвіду поведінки – це способи, що передбачають формування необхідного типу поведінки на основі конкретних умінь та навичок у практичній діяльності. Дана група методів включає вправу, привчання, педагогічну вимогу, громадську думку, доручення, що включають ситуації, які виховують.

Також нами були вивчені думки науковців відносно тлумачення понять «організація діяльності», «дистанційна організація діяльності» та окремі поняття «організація» і «діяльність».

В світі отриманих даних було визначено, що організація – це свідомий процес, спрямований на об'єднання та впорядковану взаємодію елементів у ціле, у результаті чого утворюється життєздатна, продуктивна, стійка система, а організація розглядається як одна з основних функцій управління, тобто вид діяльності, необхідний для здійснення впливу. Також в спеціальній літературі поняття «організація» пояснюється як процес поділу, групування та координації робіт, видів діяльності і ресурсів для досягнення поставлених цілей. Реалізація функції організації здійснюється у процесі організаційної діяльності. В свою чергу організаційна діяльність – це процес усунення невизначеності між людьми щодо роботи або повноважень і створення середовища, придатного для їх спільної діяльності.

Гостра потреба в проведенні навчально-тренувальних занять дистанційно, в тому числі спортивно-оздоровчої спрямованості, пов'язана з об'єктивними причинами складної ситуації в світі – це по-перше. По-друге – можливість безмежного міжнародного спілкування за допомогою мережі Інтернет дає високі шанси отримати роботу як в різних містах нашої держави, так і в будь-якій країні світу, що призведе до підвищення рівня конкурентоспроможності майбутніх фахівців нашої країни. Тому вивчення та впровадження базових знань та навичок дистанційної організації рухової діяльності в підготовку майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту дійсно відповідає вимогам сьогодення.

У зв'язку з цим ми зробили спробу знайти чітке визначення поняття «дистанційна організація», що не призвело до бажаного результату. В доступних нам джерелах достатньо повно освітлено поняття «дистанційне навчання». Такий стан питання ще більше зміцнив нашу впевненість в актуальності обраної теми. Отже, вивчення та аналіз даного питання визначило напрямки нашого дослідження і дозволило виявити ряд протиріч між:

- існуючими стандартом, методиками формування професійних компетентностей та рівнем потреб у формуванні знань і навичок до дистанційної організації рухової діяльності;
- потребами суспільства в компетентних фахівцях, здібних швидко та ефективно вирішувати професійні завдання й існуючим рівнем фахової підготовки студентів в умовах сьогодення;
- зростаючою необхідністю і наявною потребою суспільства у фахівцях, які б володіли дистанційною організацією рухової діяльності та існуючим недостатнім рівнем розробленості теоретико-методологічного і методико-технологічного боків її формування у майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту;
- рівнем розвитку у майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту ряду особистісно-професійних якостей та вмінь, які потребують використання творчого підходу до дистанційної організації рухової діяльності і рівнем освіченості та володіння інформаційно-комунікаційними технологіями;
- орієнтацією професійної освіти, яка спрямована на формування професійних компетентностей студентів в процесі освіти і визначенням рівня засвоєння знань і прояву вмінь, як абсолютним показником якості підготовки майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту;
- різноманітністю підходів до організації та змісту освітнього процесу в закладах вищої освіти та можливістю їх практичної реалізації, що не відповідає вимогам сучасного життя.

Висновки. Аналіз спеціальних джерел показує, що вища освіта визначається сукупністю систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладах вищої освіти у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти. В той же час, ми згодні з думками багатьох науковців, які впевнені, що необхідно доповнювати підготовку студентів додатковими компетентностями, які відповідають стрімкому розвитку та змінам у сучасному житті. У той же час, проаналізувавши доступні наукові джерела з визначеної проблематики нам не вдалося знайти чіткого визначення поняття «дистанційна організація» і, виходячи з цього, було зроблено висновок, що на зазначеному питанні ще не було зосереджено увагу науковців. Останнє визначило напрямки перспективного наукового пошуку. Також, у межах дослідження було проведено моніторинг існуючої ситуації на ринку освітніх послуг у результаті чого виявлено розбіжність між потребою ринку праці в Україні та наявністю у випускників спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» компетентностей, необхідних для повноцінної організації рухової діяльності на відстані, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Для подальшого дослідження **перспективним** вбачаємо більш детальне вивчення проблеми підготовки майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до дистанційної організації рухової діяльності та визначення шляхів щодо її вирішення.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1434870000112510>.

2. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Введено в дію Наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 № 567. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf>
3. Новиков А.М. Педагогика: словарь системы основных понятий. М.: Издательский центр ИЭТ, 2013. 268 с.
4. Худайбердиева Н. А. Актуальные проблемы подготовки педагогических кадров по физической культуре и спорту. *Вестник науки и образования*. 2019. 10 (64). №3. С. 73-75. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-podgotovki-pedagogicheskikh-kadrov-po-fizicheskoy-kulture-i-sportu>
5. Булгаков О. К., Дуднік Ю. М. Сучасні інформаційні технології як засадничий інструмент формування інформаційної компетентності спортсменів і тренерів. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури і спорту*. 2021. Вип. 5. С. 41-45.
6. Денисова Л. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури і спорту з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... докт. пед. наук: сек. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ. 2020. 41 с.
7. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.

References

1. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01 lypnia 2014 r. № 1556-VII. [On higher education: Law of Ukraine of July 01, 2014. № 1556-VII.] URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print143487000112510>.
2. Standart vyshchoyi osvity za spetsial'nisty 017 «Fizychna kul'tura i sport» dlya pershoho (bakalavr'skoho) rivnya vyshchoyi osvity. Vvedeno v diyu Nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.04.2019 № 567 [Standard of higher education in specialty 017 "Physical Culture and Sports" for the first (bachelor's) level of higher education. On: the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 24.04.2019 № 567]. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf>
3. Novikov A. (2013). Pedagogika: slovar sistemyi osnovnyih ponyatiy [Pedagogy: a dictionary of the system of basic concepts]. Moscow: Izdatelskiy tsentr IET.
4. Khudayberdiyeva N. (2019). Aktualnyie problemyi podgotovki pedagogicheskikh kadrov po fizicheskoy kulture i sportu [Actual problems of training teachers in physical culture and sports]. *Vestnik nauki i obrazovaniya*. 10 (64). 73-75. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-podgotovki-pedagogicheskikh-kadrov-po-fizicheskoy-kulture-i-sportu>.
5. Bulgakov O., Dudnik Y. (2021). Suchasni informatsiini tekhnolohii yak zasadnychiy instrument formuvannia informatsiinoi kompetentnosti sportsmeniv i treneriv [Modern information technologies as a fundamental tool for the formation of information competence of athletes and coaches]. *Naukovo-metodychni osnovy vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii v haluzi fizychnoi kultury i sportu*, 5, 41-45.
6. Denisova L.V. (2020) Theoretical and methodological principles of professional training of future masters of physical culture and sports with the use of information and communication technologies: *Abstract of Doctor's thesis*. Kyiv, Ukraine.
7. Kokun O. M. (2006). Psykhofiziolohiia. Navchalnyi posibnyk [Psychophysiology. Tutorial]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.3K(147).53
УДК 159.9.072.532-796.262

Максименко Л.М.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, старший викладач
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, м. Суми
ORCID: 0000-0002-8481-6925

Солоненко Є.В.

старший викладач
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, м. Суми
ORCID: 0000-0003-4715-1028

Чхайло М.Б.

доцент кафедри ТМС
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, м. Суми
ORCID: 0000-0002-7368-5202

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА СТРІЛЬЦІВ ІЗ ЛУКА У ПІДГОТОВОМУ ПЕРІОДІ СПОРТИВНИХ ТРЕНУВАНЬ

Узагальнено й систематизовано інформацію щодо особливостей психологічної підготовки стрільців із лука у підготовчому періоді спортивних тренувань. Визначено недостатню кількість науково-обґрунтованих методичних рекомендацій стосовно використання психологічних засобів підготовки стрільців із лука. **Мета** роботи – доповнити програму психологічної підготовки стрільців із лука у підготовчому періоді спортивних тренувань засобами